

Yttrande

2023-01-24

Miljödepartementet
103 33 Stockholm
m.remissvar@regeringskansliet.se
Regeringskansliets dnr: M2022/00493

Handläggare:
Anna Kaijser

Dnr: 2022-02689

Yttrande avseende Förslag till regeringen i Miljömålsrådets årsrapport 2022

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, har granskat innehållet i de förslag till regeringen som presenteras i Miljömålsrådets årsrapport 2022, och som Formas ombetts att svara på.

Formas tillstyrker förslagen från Miljömålsrådet. Vi bedömer att de ligger i linje med nationella och internationella miljö- och klimatmål samt flera av de globala mål för hållbar utveckling som formuleras i Agenda 2030, och som Sverige förbundit sig att sträva mot. Samtidigt vill vi betona vikten av att styrmedel och riktlinjer utformas med utgångspunkt i aktuell forskning och vetenskaplig kunskap.

Under rubriken ”Formas ställningstagande” lyfter vi fram ett antal specifika synpunkter kopplade till varje förslag.

Formas ställningstagande

När det gäller förslag 1, ”Mer hållbara måltider i skolan”, så anser vi att skolmåltider är ett högst relevant område där en insats kan ha stor effekt, då skolmåltider utgör en omfattande konsumtion och är en stor del av många människors vardag. Att ändra i skollagen enligt Miljömålsrådets förslag och ställa krav på att alla måltider som serveras i grund- och gymnasieskolan ska uppfylla krav på miljömässig hållbarhet har potential att minska matens påverkan på miljö och klimat. Dessutom ser vi att detta kan ha positiva pedagogiska bieffekter för eleverna som får dagliga exempel på miljömässigt hållbara måltider, och att det även kan bidra till större kompetens på området hos skolpersonalen. För detta syfte är det positivt om hållbarhetsaspekter kommuniceras i skolmatsalen, och om frågor om livsmedels miljöpåverkan även integreras i undervisningen.

Det är viktigt att ta fram tydliga instruktioner om vad som menas med hållbara måltider kopplade till produktion, förädling och transport av livsmedel. Utöver miljömässig hållbarhet kan avvägningar också göras utifrån sociala och ekonomiska dimensioner av hållbarhet. Här kan det finnas målkonflikter mellan exempelvis växthusgasutsläpp, biologisk mångfald, djurvälstånd, människors hälsa, rimlig ersättning till livsmedelsproducenter, påverkan på närmiljön och bevarande av kulturlandskap, som är viktiga att ta hänsyn till. Frågorna är komplexa, och instruktioner bör utformas med utgångspunkt i aktuell forskning och vetenskaplig kunskap inom livsmedel och hållbarhet. Här finns mycket relevant

forskning, bland annat inom det nationella forskningsprogrammet om livsmedel, som Formas koordinerar. Lärdomar kan också dras från projektet ”Ett nytt recept för skolmåltider” som finansierades av Vinnova och samordnades av Livsmedelsverket år 2021.

Förslag 2, ”Riktlinjer för mer hållbar mat i skattefinansierade miljöer för barn och ungdomar”, ligger tematiskt nära förslag 1. Vi är positiva till förslaget, då det ligger i linje med uppsatta klimat- och hållbarhetsmål, såsom flera av målen i Agenda 2030 kopplade till miljö, klimat, hälsa och jämlikhet. Även när det gäller detta förslag vill vi framhålla att flera dimensioner av hållbarhet bör integreras i riktlinjerna, och att det är viktigt att hantera målkonflikter på området. Avvägningar och prioriteringar kommer att behöva göras, och vi vill även här peka på vikten av att riktlinjer formuleras i linje med aktuell forskning på området.

När det gäller Förslag 3, ”Cirkulärt Lyft - Stöd till textil- och modeföretag för utveckling och omställning till mer hållbara produkter och affärsmodeller i en cirkulär ekonomi”, är Formas positiva till syftet att ”öka textil- och modeföretags kunskap inom hållbarhetsområdet för att skapa incitament och möjliggöra utveckling och omställning till mer hållbara produkter och affärsmodeller i en cirkulär ekonomi” (bilaga 2:4). Det är också positivt om detta kan bidra till att förbereda företagen för kommande förändringar i EU-lagstiftningen på området (bilaga 2:4). Samtidigt vill vi uppmana till kontinuerlig uppföljning av de planerade insatserna för att utvärdera om de får avsedd effekt. Vi ser att detta initiativ troligen behöver kombineras med andra insatser och styrmedel för att skapa förändringar i större skala. Vi håller med om att de förslag på kompletterande styrmedel som lyfts på s. 89 – såsom sänkt moms för second hand, nya typer av miljömärkningar och informationsinsatser till konsumenter – skulle kunna ge en större sammantagen effekt. Här kan vi dock konstatera att exempelvis regeringens förslag ”Höjd mervärdesskatt på vissa reparationer” (Fi2022/02895), där momsen föreslås höjas från sex till tolv procent på reparationer av bland annat kläder, skor och hushållslinne, går i motsatt riktning.

Även när det gäller detta tredje förslag så vill vi betona vikten av att insatserna utformas med stöd i kunskap från aktuell forskning på området. Här finns en mängd forskning bland annat inom det nationella forskningsprogrammet om klimat, vilket även det koordineras av Formas.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Kuylenstierna, efter föredragning av forskningssekreterare Anna Kaijser. I beredningen har forskningssekreterare Alexandre Dubois och utredare Sule Karamik deltagit.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför nammunderskrifter.

Johan Kuylenstierna

Anna Kaijser